

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:	
Egész évre	4 frt.
Félévre	2 „
Negyedévre	1 „

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjaikért kapják.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek az előfizetési pénzek a pénztárnoki —, az esetleges reklamáziók pedig a kiadóhivatalnak küldendők.

Utmutatás

Ausztria egyházi bíróságai részére házassági ügyekben.

I. czim.

A házasságról.

(Folytatás.)

66. §. Az egyház híveinek a hitelhagyottakkal való házasságát utálja; helyteleníti a katolikus és nem katolikus keresztények közötti házasságot is, mi okból ilyenek kötésétől híveit intve óvja.

67. §. Midőn alapos gyanú merül fel arra nézve, hogy a házasulandóknak utjában akadály van, avagy félni lehet attól, hogy a házasság nagy perlekedésekre, botrányokra és más bajokra fog alkalmat szolgáltatni, akkor a főpásztornak joga van, illetőleg kötelessége betiltani a házasság megtartását. És míg a tilalmat ő be nem szünteti, addig nem szabad a házasságot megkötni.

68. §. A házasság kötelékének létesítésénél is az ifjak emlékezzenek meg az Urnak következő mondásáról: „Tiszteld atyádat és anyádat!” Azonkívül a fiatalság hirtelenkedő tervekre hajlandó, ha csak érettebb koru tapasztalat azt nem kormányozza, és a kellő megfontolás nélkül kötött házasságok számos bajnak képezik forrását. Azért az olyan házasságok tilosak, melyek a szülőknek jogos ellenzése daczára kötöttek.

69. §. A kereszténynek szent kötelessége, hogy a világi hatalomnak engedelmességgel, mire maga az Ur tanít minket Apostola által. Annál szigorubbán szükséges, hogy megtartsa azon polgári rendeleteket, melyek az erkölcsi rend fentartására határozottan közreműködnek. Bárha tebát a polgári hatóság az ő törvényeivel legkevésbé sem akadályozhatja meg, hogy a keresztények között érvényes házasság kötéssék, mégis az osztrák polgárnak nem szabad elbányagolni azon meghagyásokat, melyeket az osztrák törvény a házasságnak polgári következményeire nézve előírt. (Nálunk „osztrák“ helyett „magyar“ veendő. Fordító).

70. §. A házasulandókat csak akkor kell a házasság megkötésére bocsátani, mikor azok egybekelését tudvalevőleg semmi sem akadályozza és ők mindent megtettek, mit az Egyház törvényei az érvénytelen vagy törvénytelen házasságok kizárására előírnak. Különösen az ők kötelessége beigazolni, hogy a hirdetések szabályszerűen megtörténtek, ugyisint kötelességük szabad állapotjukról bizonyítványt

bozni; és ha csak a plebániális könyvekből az ők eredete és kora meg nem határozható, keresztleveleiket be kell hogy mutassák. Hogyha a házasulandó teljesen nem képes megszerezni keresztelési bizonyítványát, akkor a plebános forduljon a Püspökhöz. Mi a fentebb említett osztrák törvény rendelkezéseit illeti, arra kell törekedni, hogy azokat a házasulandók pontosan betartsák. Ha megtörténik, hogy a plebános intelmei semmit sem használnak, az ügyet a Püspökhöz kell terjeszteni. Ugyanaz történjék, hogy ha valamely más okból nehézségek vagy kétségek merülnének föl.

71. §. Szükséges óvakodni, nehogy a külföldiek másképpen bocsátassanak a házasság megkötésére, mint mindazon követelményeknek teljesítésével, melyek a házasságnak szabályszerű megkötéséhez megkívántatnak. Hogy ezen ügyben a plebános mit tehet anélkül, hogy ezt a püspöki székhez elbírálás végett felterjesztette volna, a Püspök fogja meghatározni a körülményekhez képest.

72. §. Ügyelni kell, hogy azoknak házassága elhárítassék, kik ugyan betöltötték életkoruknak tizennegyedik, illetőleg tizenkettedik évét, de még olyan korba nem jutottak, melyben az illető ország és nemzet számítása szerint a házasságnak kellő megfontolás melletti megkötésére a szellemi képesség és testi kifejelettség jelen szokott lenni.

73. §. Azokat, kiknek sem rendes, sem ideiglenes lakhelyök nincsen, megesketni nem szabad, míg a Püspök maga erre engedélyt nem adott.

74. §. Mivel a házasság az új szövetség szentsége és az ő kötelékében levőkre szent és igen súlyos kötelezettségeket ró, azok házasságkötésre nem bocsáthatók, kik a keresztény hitnek alapelveit nem ismerik; sőt mielőtt Istenről és az ő parancsairól a legalább feltétlenül szükséges tudnivalókat meg nem tanulták, a plebánosok azok házasságának még kihirdetésébe se bocsátkozzanak.

75. §. Ugy illik, hogy a jegyesek mielőtt az egyházban holtigtartó szövetséggel nyilvánosan lekötöleznék magukat, a töredelem szentségében szívóket tisztítsák meg és az az Ur testét ájtatosan vegyék magukhoz. És ugyanazon házban együtt ne lakjanak, míg a pap a templomban őket meg nem áldotta.

Minden egyházmegyének ezekre és mindazokra vonatkozó határozatait és dicséretes szokásait, melyek a házasságnak istenes és diszes megtartására szolgálnak, figyelembe kell venni.

76. §. Az esketés végzésére illetékes plebános a házasság megkötését minden körülményeivel együtt, melyek bizonyítás eszközlésére szükségesek vagy hasznosak, saját kezűleg tartozik beírni plebániájának a házasságról szóló anyakönyvébe. Tehát világosan be kell írni a házastársaknak: keresztnévét, vezetéknevét, korát, vallását, lakását és foglalkozását; azonfelül, hogy valjon már előbb házasságok voltak-e; továbbá le kell írni a szülők és tanúk nevét, vallását és foglalkozását, a napot, melyen, és a pap nevét, ki előtt a házasságot megkötötték. Ha nehézségek merültek volna fel, megjelölendő, hogy mi módon szüntek meg.

77. §. Ha a plebános valamely papot felhatalmaz arra, hogy a jegyeseket olyan helyen esketse meg, hol egyiküknek sincsen rendes lakhelye, kötelessége leend ezen ténnyt plebániájának a házasságról szóló anyakönyvében feljegyezni.

Azon helynek plebánosa, hol a házasságot megkötik, ezen ténnyt a fentebb előadott módon köteles sajátkezűleg beplebániájának házassági anyakönyvébe és egyszersmind hozzá tenni, hogy a felhatalmazás melyik plebánostól jött.

Utóbbi hasonlóképpen tartozik a véghezvitt esketést, miről nyolcz nap alatt értesítendő, saját plebániájának házassági anyakönyvébe bevezetni.

78. §. Azon esetben, mikor az osztrák polgár kéri, hogy külföldön kötött házassága azon plebániának házassági könyvébe vezetessék be, a hol most rendes lakhelye van, a plebános eme kérelmet a házasságnak szabály szerint való létrejöttéről szóló bizonyítékokkal együtt a püspök elé fogja terjeszteni és annak rendeletét bevárni.

79. §. Azon házassági akadályok, melyek kánonjogi rendelkezéseken alapulnak, mihelyt a rendes uton felmentvény adott és a netalán hozzá kapcsolt feltételek teljesültek, az egyes esetekre nézve megszűnnek. A bontó akadályok alól sajátjogulag csakis az Apostoli Szentszék menthet föl, melynek az egyszerű de örökös szüzességi fogadalom alóli, valamint a katolikusok és nem katolikus keresztények között létező vallás különbség alóli felmentés megadása is fen van tartva.

80. §. Midőn kánonikus okok állanak elé, a püspökök követhető akadályokra nézve vehetik könnyen igénybe az Apostoli Szentszék által nekik engedélyezett hatalmat:

1. a törvényes elhálásból származó vérrokonság és sógorság harmadik és negyedik fokában;

2. a lelki rokonságban;

3. a törvénytelen elhálásból származó sógorságban, ha csak félni nem kell, nehogy a házasulandók tisztátalan viszonyból származó vérrokonság által legyenek összekötve az egyenes ágon;

4. az érvényes de el nem hált házasságból származó köztisztesség harmadik és negyedik fokában;

5. az érvénytelenül megkötött és el nem hált házasságból, vagy eljegyzésből származó köztisztesség követelésében.

81. §. Mi a többi bontó akadályokat illeti, egyetértő ügykéssel arra kell törekedni, hogy azoknak hathatós ereje vagy fentartassék vagy visszaállítsák. A hol közelebbi vérrokonság között létesített házasságok gyakran fordulnak elé, ott azok a családok benső viszonyainak megfontolására vannak, mint olyanok, melyek a gonosz kívánságot és annak gyanuját fölkelik.

82. §. Mind a három kibírdetés alól felmentvény csakis

a legsürgetőbb esetekben adandó, a második és harmadik kibírdetés alól pedig csakis megfontolásra méltó és eléggé bizonyított okokból.

83. §. Mivel megtörténhetik, hogy az elhalálozónak közelgető veszedelme hosszabb balasztást lehetetlenné tesz, a püspökök minden kerületben a helyi viszonyok szerint egy vagy több papot meg fognak bizni, kik ilyen eset előfordul-tával azoknak nevében mind a három kibírdetés alól felment-vényt adnak.

84. §. Ha olyan két személy akar házasságot kötni, kik magukat csalárdul házasoknak mondották és lakhelyükön általában ilyenekül ismertettek el, ezeknek különösen fontos ok nélkül a háromszoros kibírdetés alóli felmentvényt nem kell megtagadni. De szorgalmasan vizsgáltsassék meg, hogy valjon őket valóban, és ellenmondás nélkül egyformán hit-vestársaknak tartják-e.

85. §. Azon házasulandók, kiknek a kibírdetések teljes-en elengedtetnek mindig tartoznak az esketés végzésére ille-tékes plebánosuk előtt esküvel erősíteni, hogy nekik semmi olys akadályról tudomásuk nincsen, mi az ők egybekelésé-nek utjában állana.

(Folyt. köv.)

A német és templomos lovagok Haralyban.

(Egyháztörténelmi értekezés.)

(Folytatás.)

Elmondhatjuk, hogy a templariusokkal nem történhetett a regében már említett néplázadás, mely a lovagokat egy kihasznált alkalommal legyilkolta. Egy általános néplázadáshoz, melyhez nem egy község, de egész vidék hozzájárul, mely nem a törvénytelen bűnével, de a nemzet, a király parancsolatával hajtatott végre, — sokkal nagyobb ok kell, mint minőt ez idő szerint (okmányok, adatok hiányában) a templariusokról felteanünk lehet. Ahhoz politikai ok, (mint minőt a német lovagok áptoltak a király és Magyarországtól független állam alakítása kérdésében) jogtalan terjeszkedés s az ezen actio alkalmával kifejlődött nagyobb kegyetlenség, erőszakoskodás kellett.) Ezt pedig, a miut a történelem is mutatja, nem mások, de a ráfogás, nagyítás szerint a német lovagok teheték.

A johanitákról olvassuk, hogy VIII. Bonifác pápa idejében kiváltságaik, fegyvertük erejére támaszkodva, erőszakos uton is iparkodtak egyszer érvényt szerezni jogaiknak. Így pl. egy személyes bántalom megtorlása végett 1294-ben szent Andre egyházát a János lovagok lefoglalták, birtokait és földjeit magukévá tették. VIII. Bonifác pápa leirt a zirci apáthoz, hogy az ügyet vizsgálja meg és ha bűnösök a lovagok, közösitse ki. A lovagok pert vesztettek és excommunicaltattak².) Azonban a templariusokról a történelem ilyesmit nem jegyzett fel s ha végre történt volna is valami visszaélés, mint a mi a harezi szerencsében bizakodott s az ellenségeskedő uraktól mintegy reakcióra szorított lovagoknál előfordulhattott, az (a mint mondva volt) sokkal kisebb lehetett, semmint a nép szabadon, semmi törvénytől nem tartva, élet-halál harcra keljen irántuk. Hogy ezen feltevésnek van jogosultsá-

1) Mint minőt a rossz akarat (irigység) a német lovagokra fogott.

2) Fejér Codex dipl. i. m. IX. 7., 718.—20. — Hazai okmánytár. V. 86.

ga, abból is kitűnik, hogy azon lovagrendeket, melyek valamely ok miatt rosz véget értek, a nép nem emlegeti, hallgat róluk, azonban a veresbarátok neve még mindig vonzó a nép előtt. Nem egy helyről mondják még ma is, hogy ott a veresbarátok laktak, pedig talán nem is igaz.

Oka az, hogy a nép ajkán még mindig jól hangzik a név és beleszövődött hol okkal, hol ok nélkül a regék, moudákba.

A templariusok Haralyba való jövetelét, annak idejét megállapítani, ma teljes lehetetlen. Csupán vélekedni lehet, hogy nem sokáig késbettek a német lovagok eltávozása után. A mint a német lovagok kivették lábaikat a Barcaságról, a leigázott, felingerelt kunok, oláhok, más szomszéd népek elérkezettnek látták az időt arra nézve, hogy a kölcsönt visszaadják. Ha talán a baj nem is volt oly nagy mérvű, mint az előtt, (mivel a kunok közül a német lovagok idejében sokan megkeresztelkedtek s így szelidebb bajlamokat öltöttek magukra) de mégis volt okuk az orbai széki székelyeknek az aggodalomra. E körülmény s a jeruzsálemi szent föld visszafoglalása, a kunok ellen hirdetett kereszties hadjárat, a keresztiesek összeszedése és naczbai vezetése, nemsokára behozta orbai székre a templomosokat. Ez feltehető annál inkább, mert a kereszties hadjárat eszméje lassan haladt bár, de később egy egész századot uralt. Ez időben a magyarok is részt kértek a szent vállalatból¹⁾.

Azonban, hogy az 1229. évi kereszties hadjárat, vagy talán 1248. és 1270-ik évben történt nagy készülétek idején jöttek e Haralyba, megállapítani nem lehet. Sőt vezethette őket e batárszélre a kunok ellen hirdetett kereszties hadjárat is²⁾.

A népbagyomány tartja azt, de még a régibb iratokban is előfordul, hogy Haraly és Barátosban, nemkülönb Szörösen veresbarátok laktak, kik a szentföldre keresztieseket vezettek, aztán nem csak veresbarátoknak, de fehér barátoknak is nevezték őket, mivel fehér öltöztük volt³⁾. Ez nem légből kapot állítás. Hogy Háromszéken voltak veresbarátok, arról megemlékszik Kállay is, midőn mondja: a szörcei és más székely familiák leveleiben, a birtok szomszédolások megnevezésénél sokszor fordulnak elő „veresbarátok“, „kerzties barátok“⁴⁾. Benkő József azt mondja Milkoviájában, hogy sokat beszélték nekem a székelyföld vidékein a kereszties barátokról; ígértek is iratokat, mik a dolgot meg-

1) A kereszties hadat a pápa az esztergomi érsek által szokta kihirdettetni nálunk legkivált. Ez alkalommal a fiteendő az volt, hogy az előkelő urak a kereszt felvételére megnyeressenek. Az urak szükségesek voltak a vállalathoz, mivel hadierővel, pénzzel, befolyással rendelkeztek. Ezek közül ki felvette a keresztet, karjára fehér szalagot kapott, mely szalagon veres kereszt volt alkalmazva. Lakatos állítja siculiája IV. s-ában, hogy a keresztieseknek hajdan Székely-Kereszturon, Bere-Kereszturon, Csicsó-Kereszturon, Verestornyon (Rubisturis) és Sajó-Kereszturon lakhelyük (Domicilium) volt . . . De azt mondja Benkő Mikoviájában, hogy a magyarnál Keresztur annyit tesz mint Kereszt ara. (Cruis Dominus). Ez utóbbi felfogás látszik leghihetőbbnek a Keresztur név származására nézve.

2) Ezt bizonyítja Béla (IV.) magyar király eljárása is, midőn a szörényi bánágot s Kunországnak az Alután (Olt) tuleső részét 1250-ben a János lovagoknak adja, (honnan a német lovagok elűzetek) hogy a kunok ellen az országot védelmezzék. Theiner I. 208 I.

3) Fejér család levéltára I. k.

4) Kállay Ferenc „a nemes székely nemzet eredetéről“.

világították volna, de később azért, mivel azok birtokjogra vonatkoztak, bizonyos tarozkodás miatt megtagadták¹⁾.

II. Endre korában Erdély ugy politikailag, mint egyháziilag szét volt darabolva. Többek közt közt az erdélyi vajdaság külön püspökséget képezett, mely a kalocsai érsek főnbatósága alá volt vetve; a székelyek, a szász telepek némely része, a kunok, oláhok a Milkovia püspökség dioecesiséhez tartoztak²⁾.

Haraly község tehát a német lovagok ott lakása idején egyháziilag a milkoviai püspökséghez tartozott. Így azért Benkő állításai hitelt érdemelnek sok tekintetben, midőn a székelyek hajdani egyházának ügyeiről szól. Benkő pedig midőn azt mondja, hogy Haralyban kereszties barátok laktak, tőlük maradt hátra a még mindig látható örtony; — ezzel egyidejüleg azt is állítja, hogy bizonyos dolgokban a keresztiesek, kik Haralyban laktak, az esztergomi érseknek is alá voltak rendelve³⁾. Benkő ezen szavaival nyíltan kimondja, hogy Haralyban laktak olyan lovagok, kik némely dolgokban nem egyedül a pápa, de az esztergomi érseknek is alá voltak vetve. Ez pedig a templariusok mellett bizonyít, mivel a német lovagok minden dologban a pápa főnbatósága alá voltak rendelve; az esztergomi érsektől, teljesen függetlenek voltak. Ezt bizonyítja III. Honorius pápa levele, melyben a barczasági német lovagok szabadsága megerősítéséről az erdélyi püspököt értesíti⁴⁾. E levélben határozottan ki van mondva, hogy a barczasági föld a német lovagoknak az indulgentiák szerint a pápától engedtetett. Egyházi értelemben — ugymond a pápa — nekik a római pápán kívül más püspökük és előjárójok (Prelatusok) nincs. Hogy a templariusok az esztergomi érsek főnbatósága alatt állottak, azt a történelem is igazolja, egyes esetekből; azonban, hogy a német lovagok is így lettek volna, az nem fordul elő sehol sem.

(Folyt. köv.)

Hogyan és miért romlik s pusztul az ekklezsia?

(A „Protestáns Közlöny“ érdemes szerkesztője t. Szász Gerő a beceses figyelmébe.)

Minap kénytelen kellenen szűkségből bele botlottunk a kolozsvári „Protestáns Közlöny“-ben uapvilágra jutott új természetű „lyukas mogyorók“ magtárába, miket olvasóink mulattatására megforgattunk. Azt véltük, bár tévedtünk, hogy ily olesó mulatságot a „Protestáns-Közlöny“ nem rendez nekünk betenként, vagy hónaponként, s azért már időöltés kedvéért is megemlékeztünk azokról a lyukas mogyorókról, miket már

1) Benkő József „Milkovia“ című munkája.

2) Szilágyi Sándor Erd. tört. I. k. 32 I.

3) Benkő Milkoviája.

4) III. Honorius pápa bullája Regináld erdélyi püspökhöz intézve, ki a német lovagokkal ellenséges lábon állott: S . . . Magister et Fratres Domus S. Mariae Teutonorum sua nobis petitione monstrarunt quod in terra quae dicitur Boza . . . impetu paganorum . . . non sine ipsorum multo discrimine, refractato est iam non parvus numerus Clericorum . . . Unde cum terra ipsa, juxta Indulgentias, eorum ordini ab Apostolica Sede concessas, praeter Romanum Pontificem non habeat Episcopum, vel praelatum, supplicarunt, ut praefatis Clericis provide remus Archiepiscopus, vel Decanus . . . Datum Laterani 2) Idus Januar (Pray, Annales Reg. Hung. ad Annum 1223; Schmith Episc. Agr. P. I. Pag. 107—108; Fejér Codex dipl. III. I. 220—21)

a mókások is régóta jól ismernek, s maguktól félre dobva lenevethnek.

Azonban ugy látszik, hogy a „Protestáns Közlöny“ rég művelt mezején ez idő szerint silány a termés és a tisztelt szerkesztőség minden jobb irányu törekvése daczára is kénytelen oly gabonát szállítani be a csűrbe, a milyen éppen terem. Isten látja lelkünket, és az ő igazságára mondjuk, hogy e sivár, és kopár eredmény nekünk lelki gyönyörűséget soha sem okozott. Most is őszintén sajnáljuk, hogy az igazi evangéliumon újabb időben reformált nemes és szent Ekklezsia lévitái érettebb gyümölcsöket nem igen szedegetnek, s éppen ezen fátális gyenge terméshez képest zamatosabb ajánlékokkal nem kedveskedhetnek.

Ha protestáns egyetemről, protestáns hazafiságról, protestáns imádságról, protestáns papi-özvegy, és árva-alapról, és papi nyugdíjalapról is emlékeznek, és elmélkedik a „Közlöny“, azt minden elfogulatlan ember helyesnek, időszerűnek és természetesnek fogja találni. De az már csakugyan *fel-tűnő viszketegre és beteges, elnyomorodott kedélyállapotokra mutat*, hogy a terméketlen mezőkön torlászó, lesóványodott írői kicsi hadsereg, folyvást reánk, ugynevezett „ultramontánok“-ra agyarkodik, s ami sárt, gázt, szemetet itt-ott a tarlón, „szabad kutatással“ feltalál, azt kiméletlenül ránk dobni törekedik. Ennek folytán szerepelnek a „Protestáns Közlöny“ márciusi termésében a „kimondhatatlanul“ lepisz kolt „szoknyás“, „csuklyás“ „barátok“; ezért a najlandóságért burjánzik fel az áprilisi számokban, az „ultramontán hazafiság“, ezért nem tudja a haza fentartására egyenesen, és egyedül praedestinált és privilégizált kálvinista magyar egyház köpenyegében sopánkodó lévitaság a lutheránus Kossuth Lajos hullt tetemeit meggyászolni az „ultramontán“ „dogmák“ lehurrogatása nélkül; ezért nem képes a polgári házassági törvényjavaslat *sem lábra kapni, sem elbukni* a „reactionárius, ultramontán egyházi hatalomnak és pöffeszkedő dölyfnek“ kilátásba helyezett „megalázása“ nélkül; sőt örvendez a Közlöny kimondhatatlanul, hogy „a fejsze oda vettett egy nagy darab *ó-világ alá*, melynek összeomlása mentől több szemetet fog maga alá temetni, annál szebb hajtásokban lesz gazdag az új világ!“ Ime! tehát az *ó-világ* szemetén küvéredik, hizik, vastagodik, szebbül az új világ! Értjük a jövendőlést is, és bár el nem fogadhatjuk, meghallgatjuk, „ha mindjárt az ördögtől jöve is.“ Ez nyilván, subrosa legyen mondva, allusio a halhatatlan Kossuth Lajos turini izenetére, melyet a kötelező polgári házasság taligája tologatásában az evangéliko református, és az evangéliko-lutheranus egyházak *püspökei és papjai* usonono egészen magokévá tettek.

Ezért a fenn megdicsért hajlandóságért buzog májusban a „Papság jövője“, (két czikk.) mely szerént látja a lelkes lévita a jövendő papságát, mint omlik ki a külmagyarutczai fényes csarnokokból (*Sub rosa*: Tudniillik: Kolozsvárt, hol a jövő évben kálvinista theologika fakultás megnyitása van tervben. Szerkesztőség, kezében apostoli bottal, mint oszlik szét a szélrözsa minden irányában; mint birde-ti az igét, mint predikál kellemes és kellemetlen időben;

*) Sőt még, tekintettel a benne lévő tetemes nagyságu bolondgombákra: a „Közlöny“ szerkesztősége részéről „honoráriumban“ és „gratuláció“-ban is részesül. Szerkesztőség.

látom, hogy ők a nép igazi Józsuéi, kik vezetik a lelkeknek nemes és szent csatáira, megvívják a hitetlenség, a tudatlanság várait, lerombolják a tévelygés, a vakhit, a babona oltárait“

De nem idézek tovább, csak azt jegyzem meg, hogy ez utóbbi frázisokat talán nem a szegény ultramontánok váraira és oltáira kell értenem; de kétséges akkor, hogy a még ismeretlen nagyságu „nagy tehetség“ nálunk miféle várakról, és oltárokról beszélhet; mert a cigányok még nem építettek várakat, a zsidóknak pedig, ha lenne is valami oltárok, nincsen semmi babonájok(?). Itt e homályos frázist csak a majd felderülő nagy tehetség saját megnyilatkozása dönthetné el valamerre, ki hogy szereti az igazat megmondani, azt látom, és el is hiszem következő érdekes szavaiból: „Mit csinál a papság a szellemi élet, a hit, az evangélium mezején? Bizony nagyon keveset: alig többet a semminél.“ „Megkondul a harang, reggeli templomra, bemegyünk az ur (kérem: kicsi u.) az ur házába, nyolcz-tíz öreg asszony előtt elolvasunk egy imádságot sokszor minden érzés, minden áhitat nélkül. Igen sok egyházban még ez is elmarad. Ez után az egész nap szabad . . . nincs semmi dolgunk“ . . . Részemről kijelentem, hogy e nyilatkozaton legkevésbé sem botránkozzom meg. Magam is így tudom. Így van ez még tünep napokon is; még nagy pénteken is ebben az esztendőben megtörtént egy erdélyi kitűnő városban, hogy a kálvinista pap azon téma felett predikált, hogy „a magyar népnek két megváltója volt; az egyik Krisztus, a másik Kossuth“, ami felett kinek van joga megbotránykozni a Kossuth kultusz évében?

Sőt „a papság jövője“ ev. református lévitájának még ezikke conclusioját sem veheti senki rosz neven. Ezen conclusio (előre bocsátva az állami duzzadozó dotációt . . .) ilyen: „a papság meg fogja mutatni, hogy képes és tud dolgozni, a szellemi élet mezején, méltó letéteményére az evangéliumi örök igazságoknak; akkor bátran elmondhatjuk: *Miénk a jövő!*“

Ily nagy igazság-szeretet, és renéység bizonyosan honoráriumot fog kiérdemelni a „Protestáns“ Közlöny tudós szerkesztőségétől, amit mi nem is irigyünk.

De a protestántismus szelleme, a mi bizékeny ultramontánságunkat itt is nagyon lelobasztja, mert a „*Debreczeni Protestáns Lap*“ folyó évi május 26 iki számában Bacsoni Lajos kálvinista pap arról a szomorú valóságról ír és értekezik, hogy „a kálvinista magyarság *pusztul*“.

Elég sajnós, ha igaz amit Bacsoni hiteles forrásokból összeszedett, irván következőképpen:

„Egy félszázadig visszamenő névtári (Fényes E.), legnagyobb részben pedig népszámlálási adatok mutatják azt, hogy az evang. reformátusok szaporodása nem tart lépést a legtöbb hazai felekezetével, különösen pedig messze elmarad a róm. katolikusokéval szemben. 1830-ban a reformátusok még 14.34%-át tették a magyar birodalom összes népességének, 1890-ben már csak 12.83%-át, míg ezzel szemben a róm. katolikusok számaránya ugyanez idő alatt 47.59%-ból 50.84%-ra, a zsidóké pedig 1.89%-ról 4.18%-ra emelkedett. Felekezetünk tehát tért veszít a többiek között; még pedig nem kivételesen egyik vagy másik időszakban, hanem a legmegdöbbentőbb következetességgel úgy, hogy e tekinteten valóságos népesedési törvénnyel állunk szemben.“

Ennek az elszomorító jelenségnek okát nem az elkezesztelésekben, nem is más felekezetek hódításaiban, hanem egyenesen a szaporodás belső tényezőinek, a születési és halálzási viszonyoknak feletébb kedvezőtlen alakulásában találhatjuk fel.

Ma már határozottan konstatálva van, hogy a ref. hitfelekezet fogyatkozásának oka mindenkéül a gyér születésben keresendő. A gyér születés pedig a reformátusoknál nem faji sajátágnak vagy fiziológiai okok következményének, hanem egyenesen felekezeti jellemvonásnak tartatik. Ezel e jellemvonással pedig nemcsak hogy dicsekednünk nem lehet, hanem az valóságos szegénybéllyeg gyanánt tapad ránk, a melyet eltávolítani nemcsak népünk egészséges szaporodása, hanem egyházunk valláserkölesi jelentőségének s széplőtlen reputációjának érdekében is legfőbb kötelességünk.

Évek óta bangoztatják a statisztikusok, hogy a ref. hitfelekezet körében tapasztalható gyengébb s folyvást gyengülő születési arány hazánknak már nagyobb vidékein s épen csak a reformátusoknál elterjedt kárhözatos bűnnek, az u. n. két, sőt újabb egy — gyermekrendszernek a szomorú következménye. Ismételve rámutattak erre a Nemzetgazd. Szemlében s más szakmunkákban; foglalokzik vele dr. Bartha B. is a magyar protestánsizmusról közzétett becses statisztikai tanulmányaiban, sőt ma már a hivatalos statisztikai közleményeiben is megállapított tény gyanánt beszélnek róla. — De legtűzetesebben feltárta e bajt dr. Vargha Gyula, az országos statiszt. hivatal aligazgatója a Magy. Prot. Irod. Társaság körében felolvasott s a Prot. Szemlében közétett jeles dolgozatában, a melyben ő a hivatásszerű statisztikus éles látásával, a buzgó református komoly érdeklődésével s költői melegséggel tárgyalja felekezetünknek ez égető kérdését.

Kimutatja, hogy az említett egy-gyermekrendszer főleg a Dunántul kapott lábra a maga legteljesebb brutalitásában s harapózik tovább, mint a száraz földbe kapott tűz. „A vagyonszeretet, az anyagiakhoz való tulságos ragaszkodás a legfőbb forrása ennek a bűnnek. A szülők osztatlanul akarják gyermekükre hagyni a vagyont s hűnös elvakultságukban saját vértük ellen irtoztatóbakká válnak, mint az egyiptomi angyal, gyilkolva istentelentül a meg nem született csecsemők gyenge életét, mely után nem egyszer a szerencsétlen vétkes anyáké is odavész. De azon a népen, a mely nem a gyermeket, hanem csak földi javakat tekintü istenáldásának, nem lehet Isten áldása. A földműves ember boldogulásának legfőbb tényezője a munkás kéz s midön ettől szántszándékkal fosztja meg magát, vagyonosodás helyett a pusztulást készíti elő, ivadéka kihal, vagy elzülük s idegen ül birtokába, melyhez oly káros szeretettel ragaszkodott. Hogy mennyire terjed ez a borzasztó szokás, a gyermekvesztés, adataink megdöbentőleg igazolják. — Baranyában a reformátusok között 1876-ban 1000 lélekre még 31 születés esett, 1892-ben már csak 18, Somogyban ugyanez idő alatt a születési arány 38 ról 25-re, Tolnában 37-ről 28-ra, Veszprémben 39-ről 30-ra szállott alá.“ Sőt egyes járások arányai még kedvezőtlenebbek pl. Baranyamegye siklósi járásában: 20, a baranyaváriban 15 születés esett 1891-ben 1000 lakóra. És ez adatok annál elszomorítóbbak, mert hazánk általában a legmagasabb születési aránnyal bíró országok közé tartozik Európában, de mégis oly alacsony arányokat, mint

az említett megyékben, Európának egyetlen államában, még a dekadenciában lévő Franciaországban sem találunk. — Másrészt pedig ugyanazon megyében a róm. katolikusok születési aránya igen sokkal magasabb: áll. Ennek bizonyosságául álljanak itt a népszámlási munka következő adatai: 1890-ben 1000 lakóra Baranyában a róm. katolikusoknál 39, a reformátusoknál 20, Somogyban a r. kath. 44, a ref. 26, Tolnában a r. kath. 41, a ref. 27, Veszprémben a r. kath. 42, a reformátusoknál 31 születés esett.

Mindezeknek az eredménye aztán az a szomorú valóság hogy a ref. népesség absolute végre is fogyásnak indult. Hogy csak néhány példát idézzünk Vargha után, 1869—1890-ig a reformátusok száma leolvadt Csehben 371-ről 290-re, Harasztiban 516-ról 428-ra, Nagy-Harsányban 1141-ről 990-re, Siklóson 1324-ről 1183-ra stb. stb. Baranya, Tolna és Somogyban hitteleink, a kedvezőtlen halálozás elősegítvén a bajt, egyetlen évben 1892-ben 1316 lélekkal fogytak! Mi lesz belőlünk, ha ez tovább is így megy!?

Elpusztulunk, jelentéktelen számra sülyedünk alá s a mi még talán ennél is fájalmasabb: egy erkölesi fekély, egy keresztényellenes és a mellett embertelen tulajdonság fészkel be magát mindinkább a mi népünk jellemébe s rontja meg, sülyeszi alá erkölesileg azt a jó magyar népet, a melyet humánus gondolkodása és józansága eddigelé épen, sőt talán még inkább távol tudott tartani az alávaló önzés és kapzsiság rákfenéjétől, mint a környüvérti meggondolatlanság veszélyeitől.

Ime tehát, itt van a szép működési tér, melyet a „Közöny“ tehetséges írói nemzedéke is művelhet. Bizony ez jobb is lenne, mint folyvást a „rutul eltorzított ultramontánizmus“ foglalokzni, ami mind egy szög fületlen gomb, nyüves dió, és bolondgomba módra természet hazugság levén, protestáns lapba talán nem is illik; mert szabad feltennünk olvasó közönségéről, hogy a „Közölynt“ nem „a rugások, és dobások“, nem a „czivakodások és ócsárlások“ miatt olvasgatja.

Örömmükre fog szolgálni a „Közölynt“, valahányszor rólunk igazság szerint beszél; de midön „ferdit“, midön „rug“, midön még jobb meggyőződése ellen is a világos igazságot „agyon ütü“ törekedik: nem veheti rosz néven, ha a saját, műveletlenül maradt földéről felveszünk egy, (nem is általunk) széttört tükördarabot, mint az előbbi közlemény is, és a nagyérdemü szerkesztőségnek figyelmébe ajánlja a tekintést, neki állandó jó egészséget kívánunk!

Kisebb közlemények.

A püspöki tantervet revideáló bizottság ülése.

Jegyzőkönyv, felvétetett Budapesten, 1894. május hó 21-én a püspöki elaborátum átdolgozására, a püspöki kar megbízásából Biboros hercegprímás Ő főmagassága által kinevezett és egybehívott bizottságnak gyűléséről.

Jelen voltak: Dr. Komlóssy Ferencz kánonok főtanfelügyelő, Katinszky Gyula cz. kánonok, egri, Fejér Manó munkácsi görög szertartásü főtanfelügyelő, Palkovich Viktor ker.

tanfelügyelő, Kudlik János plébános volt képezdei igazgató-tanár, dr. Kisfaludy A. Béla, prépost, egyetemi tanár, Bartal Rezső kir. tanácsos tanfelügyelő, Barabás György sárvári, Bertalan Vincez tanfelügyelősi töltnök, Bielek Antal gar. szent keresztii, Csáky Elek somogyvámosi, Dreisziger Ferencz adai, Ember Károly felsőbányai, Gergelits J. pécsi, Lehotzky József rudóbányai tanítók, Petrovác József egyházm. segéd-tanfelügyelő, polgári és elemi képző igazgató, Schultz Imre pécsi tauk. tanár, Szokoly István bussai, Szentgyörgyi Ferencz magyar soóki tanítók.

1. Dr. Komlóssy Ferencz kanonok, főtanfelügyelő bejelenti, hogy Biboros Hercegeprimás Ö főmagassága őt bizta meg a bizottság gyűléseinek vezetésével és ezzel a gyűlést megnyitottnak nyilvánítja. A jegyzői tisztség betöltésére: Dreisziger Ferencz, Ember Károly tagok választották meg.

2. Elnök felolvastatja Katinszky Gyula cz. kanonok, főtanfelügyelőnek a bizottság munkarendjére vonatkozólag, írásban beadott véleményét. A javaslatához hozzászóltak: Palkovich Viktor, Fejér Manó, Schultz Imre, Petrovác József, Bartal Rezső, Lehotzky József, Kudlik János, Bertalan Vincez, Csáky Elek, Dr. Komlóssy Ferencz, Dreisziger Ferencz, Bielek Antal, Barabás, Gergelits és Ember Károly.

Elnök a különféle véleményeket és javaslatokat összegezván, a gyűlés előterjesztésére kimondja, hogy Katinszky Gyula javaslatát a munkálkodás tárgyául részben elfogadja. A gyűlés azután az egyes csoportokra vonatkozó általános megállapodások után albizottságokra oszlik fel, hogy az elfogadott általános elvek alapján részletes munkálatokat készítsen.

3. A kisedővödák és elemi népiskolák külső ügyeire vonatkozó szabályzatot kövekező alapelvekre kívánja fektetni: (Ide tartozik: iskolaszékek szervezete és hatásköre. Utasítások az iskolaszékek elnökei, a tanfelügyelők és főtanfelügyelők részére.)

a) Az óvódákra nézve az állam által kiadott rendszabályokat és utasításokat veszi a kidolgozásnál zsinormértékül és a benne foglalt hazafias eszméket vallás-erkölcsös alapon készséggel magáévá teszi.

b) Az iskolaszékek szervezete és hatáskörére vonatkozólag annyiban eltérni kíván a püspöki elaborátumnak idevonatkozó intézkedéseitől, hogy ez intézménynek az iskola beléletére megállapított szakfelügyeleti jogát kizárólag az illetékes faktorok: igazgató, tanfelügyelő és egyházmegyei batóság kezeibe kívánja letenni és az iskolaszék hatáskörét főleg kisedővöda, népiskola, szóval a hitközség iskoláinak anyagi érdekeire terjeszti ki. Arra nézve, hogy az iskolaszékek tanítóválasztási joga miképen módosíttassék, konkrét javaslatok kidolgozását a kiküldendő albizottságra bizza.

4. „Kisedővödák, elemi és ismétlő iskolák belső ügyeinek (Tantervek. Utasítások a tanítók jogait, kötelességeit, a felügyeletet illetőleg a tanítók, igazgatók, tanfelügyelők részére“) szervezeteire kiküldendő albizottság munkálatainak alapjául a következő alapelveket állapítja meg:

a) A népiskola tantervének kidolgozásánál ezen elvek érvényesüljenek:

α) A tanterv domináló szelleme a vallásos és a magyar nemzeti szellem legyen.

β) Külön-külön tantervet kíván elkészíteni az osztatlan (falusi) és osztott (városi) iskolák számára, tekintettel a nép-

iskola valódi céljára és így a gyakorlati élet követelményeire.

γ) Az ismétlő iskolák tanterve ne a hatosztályú népiskola képzésének folytatását foglalja magában, hanem a tanultak ismétlését és illetőleg vidékenként való gyakorlati alkalmazását tartalmazza. Az elaborátum tehát erre nézve csak általános utasításokat adjon és az illető vidékek igényeinek megfelelő tantervnek részletes kidolgozása az érdekelt hatóságokra bizzassék.

b) Az iskola szakfelügyeletére nézve az eddigi hatóságok mellé az egyházi batóságok jogkörének csorbitása nélkül a néptanítás köréből kinevezett igazgatótanítói, körfelügyelők és segédtanfelügyelői intézmény életbeléptetését a katolikus népnevelésügy fejlesztése és üdvös haladása érdekében óhajtja.

5. A felső nép-, polgári, iparostanoncz és kereskedelmi iskolára vonatkozólag elhatározza, hogy ezen intézetek számára tanterv és szabályzat a fennálló törvények és rendszabályok figyelembe vételével készíttendő.

6. A kisedővö és tanítóképzők tanterve és szabályzata a következők figyelembe vételével készíttessék el.

I. A kisedővö képzők oly szervezettel birjanak, mely alkalmassá teszi az intézeteket vallásos és hazafias szellemenben és irányban működő óvók és óvónők képzésére, mert hogy a kisedővödák ezen eszméket szolgálhassák, az egyedül egészséges irányban és elvek alapján kiképzett óvók egyéniségétől függ.

II. A tanítóképzők mellett a) gyakorló iskola és internatus mindenütt létesíttendő és a képezdék négy tanfolyamra egészíttessenek ki, b) a kántorképzésre a tantervben kiváló gond fordíttassék, sőt lehetőleg a külön kántori képesítés is életbe volna léptetendő.

c) A képezdékhez képesített tanárok alkalmaztassanak és az óradíjas rendszer beszüntettessék.

d) A katb. tanítóképezdék tanítóképesítői joga az állami befolyással szemben megóvassék.

e) A tanítóképezdei tanárok kiképzéséről és képesítéséről az elaboratumban külön fejezet alatt intézkedés törtéttéjk.

7. Végül elnök felhívta a gyűlést, a szakbizottságok megalakítására.

a) Az első főcsoport tagjai: „Kisedővödák, elemi és ismétlő iskolák külső ügyei. (Iskolaszékek szervezete és hatásköre. Utasítások az iskolaszék elnökei, a tanfelügyelők, főtanfelügyelők részére.) Bielek Antal, Barabás György, Dreisziger Ferencz, Ember Károly, Lehotzky József, Petrovác József, Szokoly István, Csáky Elek és Bertalan Vincez.

b) Kisedővödák, elemi és ismétlő iskolák belső ügyei stb. Szakfelügyelet. Ezen második főcsoportnak kidolgozásására: Petrovác József, Bertalan Vincez, Barabás György, Csáky Elek, Dreisziger Ferencz, Ember Károly, Gergelics, Lehotzky József, Szokoly István és Szentgyörgyi Ferencz küldettek ki.

c) A harmadik szakbizottság (feladata: a felső nép-, polgári és szakiskolák) tagjai: Katinszky Gyula, Ember Károly, Palkovich Viktor, Petrovác József, és Gergelics József.

d) A negyedik szakbizottság (Tanító- és óvóképzők) tagjai: Schultz Imre, Kudlik János, Gergelics József és Fejér Manó.

Ezzel a gyűlés bezárattott.

(N.)

Könyvismertetés.

Győrffy Gyula Országgyűlési Beszédei.

1884—1894.

Budapest, Révai Leó kiadása. 1894.

Szerző ezen munkában 10 éves parlamenti életének szellemi termékeit gyűjtötte össze. Ismeretesek beszédei egész Magyarországon, de ismeretesek különösen az erdélyi részeken, a belső székelyföldön, melynek érdekei Győrffy Gyula lelkével teljesen egybeforrak. A székelyföld érdekében emelte föl először is szavát a parlamentben. Még éléken emlékezünk vissza azon hatásra, melyet a szeszdó-törvény módosításakor tett felszólalása keltett Csikvármegyében. Az értelmiség, de különösen a nép rajongással vette körül fiatal képviselőjét. Egymásután követi ezt 24 beszéd, melyek úgy alakilag, mint tartalmilag díszei az országgyűlési naplónak.

Ezen beszédek nagy részében védelmi erejét az országos érdekű kérdések mellett — főleg Csikmegyének és az erdélyi róm. kath. Statusnak szenteli.

A magyar és román határvillongások kiegyenlítése alkalmával tartott beszédeiben tudományos történelmi alapon mutatta ki a csikmegyei határsértések és foglalások jogtalanságát s egyuttal a vármegye tapsai között hányta a kormány szemére azt a tehetetlen gyávaságot, mely egy kis államocskának ágaskodásai előtt feláldozva a határszéli megyék lakóinak privát érdekeit, oly könnyen meghajolt. Sokat tett az erd. róm. kath. Status érdekében is, midőn 1885-ben a kultusz budget részletes tárgyalása volt napirenden; a tankerületi főigazgatóságok kérdését illetőleg egy határozati javaslatot nyújtott be, melyben a képviselőházat annak kimondására kéri, hogy az erd. róm. kath. Status által fenntartott és vezetett középiskolák a protestáns felekezeti középiskolákkal egyenlő joggal birjanak s ehhez képest utasítsa a vallás és közokt. ügyi minisztert arra, hogy az országnak tankerületi beosztása az erd. róm. kath. Status autonóm jogainak tiszteletben tartásával történjék. Autonómiánk történeti fejlődését és jogkörét tán senki sem ismeri jobban Győrffy Gyulánál. Midőn 1890-ben a kultusz budget tárgyalásakor az országos kath. autonomia kérdése szőnyegen volt, a képviselőházban uralkodó nagy homályt e kérdés körül Győrffy Gyula oszlatta el tudományos és világos beszédében. A megoldásra nézve ő találta el a középútat, mely nemcsak a püspökök jogkörét védi meg a demokratikus áramlatok ellen, de egyuttal a legfőbb kegyuri jogot is tiszteletben tartja a választási rendszer tulhajtásaival szemben. A kérdésnek megoldását pedig kiváló alaposággal csak azon úton véli elérhetőnek, ha maga a törvényhozás veszi kezébe az autonomia ügyét és elvetve a miniszter által contemplált helyi, illetve községi autonomikus szervezetek felállításának időrendbeli elsőbbségét, a szerzetes rendek önkormányzatának organizációjára támaszkodva utját vágja a demagogikus izgatásoknak, melyek „az alulról felfelé” elv alkalmazásával okvetlenül

bekövetkeznének és sokkal nagyobb veszélyt hoznának az országra, mint egy esetleges kulturharc. A magyar kath. egyházat kiválóan érdeklő felszólalásait 1890-ben és 1894-ben tartotta, egyiket az elkeresztelési rendelet, másikat a kötelező polgári házasság törvényjavaslatának általános tárgyalásakor. Hogy minő erővel, hazafias érzülettel, az egyház idevonatkozó dogmáinak ismeretével s főleg, hogy minő katolikus öntudattal és bátorsággal — azt legjobban tudják t. olvasóink. Elmondhatjuk Győrffy Gyuláról, hogy ő testestől-lelkésül a miénk. Alapos készütségű komoly és higgadt politikus, ki nem az elvont teoriák után indul, s az állam jogrendjét nem szorítja bele a pusztá elméletek kényszerzubbonyába, hanem az ország jogtörténeti fejlődését tartva szem előtt társadalmi és felekezeti surlódások kikertülésével óhajt minden fontosabb kérdést megoldani. Büszke is reá a Status, büszke az egész székelyföld, de különösen Csikvármegye, a hol mint egyebütt az értelmiség egy része és az egész hivatalnoki kar csak olyan ultra a liberalismusban, mint akár a Tiszák vármegyéje Bihar és Torontál. Tudomásunk szerint Csikban Győrffy Gyula az, a ki jogtudományi készütségével, modern felfogásával egyedül tudja és akarja összeegyeztetni őseinek vallását, hitéhez és egyházához való ragaszkodását. Mi papok, s idáig úgy tapasztaltuk — a nép is vallási ügyeit illetőleg benne feltétlenül bizhatunk. *Jó lesz ezt megjegyezni az ottani papságnak és alkalomadtán érvényesíteni is. — ő.*

A budapesti kir. magy. tudomány-egyetem hittudományi karának pályatetelei

a Horváth-féle alapítvány pályadíjaira.

I. Kívántatik oly tudományos munka, melyben a kath. világi olvasó közönség által is kellőleg érhető módon legyen előadva s bevitatva, az egyháznak a szentírás és isteni hagyományról, mint a keresztény vallás kutforrásairól, nemkülönben a hit, ész és tudomány közt fenforgó kellő viszonyról szóló tanítása. Jutalma 800 frt. Határidő 1895. szept. 15.

II. Adassanak elő azon külömbözetek, melyek a kánonjogi és a hazai kegyuri jog, úgy a szerzési mód, mint a kegyur jogai és kötelezettségei tekintetében léteznek; fejtsenek ki továbbá mindazon indokok, melyek a hazai kegyuri jog és terhek új szabályozását javasolják; végre pedig a külömdön és tárgyban történt intézkedések bírálatos előadása után készíttessék indokelt javaslat a hazai kegyuri jog és teher cél szerű mósítása iránt. Jutalma: 800 frt; határidő 1895. szept. 15.

III. Készíttessék a keresztény hitéletéről művelt világi olvasó közönségünk használatára oly mű, mely előrebocsátván a ker. hitről szóló theologiai tanítást, a keresztiség szentiségében nyert megszentelő malaszt és beöntött erények alapján, folytonos vonatkozásokkal az életre, fejtsé ki a keresztény hitélet katolikus elméleti és gyakorlati tant.

Határidő 1895. szept. 15. A Horváth alából 800 frt.

IV. Millenniumi pályatétel: Kívántatik a kath papnevelés és theologiai iskolázás története Magyarországon a legrégebb időktől napjainkig.

Határidő: 1895. december 1. Jutalma 3000. korona.

Kelt Budapesten, a hittudományi kar máj. 4-én tartott IV. rendes üléséből. Dr. Klinger István, e. i. dékán.

Napi események köréből

— **Meghívó** az alsófehérmegyei történelmi, régészeti és természettudományi egyletnek 1894. június hó 10-én d. u. 4 órakor Nagy-Enyeden a megyeház nagytermében megtartandó VII. rendes közgyűlésére. A közgyűlés tárgysorozata: 1. Elnöki megnyitó beszéd. 2. Titkári jelentés. 3. Felolvasás, tartja Makkay Domokos, gym. tanár. 4. Múzeum- és könyvtári jelentés. 5. Pénztárnoki jelentés és számadások megvitatása. 6. Esetleges indítványok. 7. Az alelnöki állás betöltése, nemkülönben a választmány egy negyed részének kisorsolása, s azok helyébe új választás. Jegyzet. Kérjük i. t. vidéki tagtársainkat, hogy megjelenésüket három nappal legalább is a közgyűlés előtt az egyleti titkárnál bejelenteni sziveskedjenek. Gyulafehérvárt, 1894. június hó 2-án. Cs a t ó J á n o s, elnök. Kóródy Péter, titkár.

— **A gyulafehérvári róm. kath. főgymnásiumban** 1893/4-ik tanév végén tartandó nyilvános vizsgálatok sorrendje. Junius 6-án. Az előadások megszűnnek. Junius 7-én. Előleges osztályozás. Junius 11-én. 8—12. Tornaverseny. 3—6. Testgyakorlat. Jun. 12-én 8—12. Hittan I—VII. oszt. Junius 13-án 8—12. a) csoport Magyar, Latin, Német, Görög, Gör. h. olvasmányok V. oszt. 8—12. b) csoport Szám-tan, Mértan, Természetrájk. IV. oszt. Jun. 14-én 8—12. a) csoport Magyar, Latin, I. oszt. 8—12. b) csoport Történelem, Természetrájk, Mennyiségtan. VI. oszt. 15-én 8—12. a) csoport Magyar, Latin, Német, Görög. Görög h. olvasmányok. VII. oszt. 8—12. b) csoport Földrajz, Szám-tan, Mértan. II. oszt. Jun. 16—19. Érettségi szóbeli vizsgálatok. Junius 20-án 8—12. a) csoport Magyar, Latin, Német, Történelem. IV. oszt. 8—12. b) csoport Szám-tan, Mértan, Phys. Földrajz. III. oszt. Jun. 21-én. 8—12. a) csoport Történelem, Természetrájk, Mennyiségtan V. oszt. 8—12. b) csoport Magyar, Latin, Német, Történelem Polit. Földrajz. III. oszt. Junius 22-én. 8—12. a) csoport Magyar, Latin, II. oszt. 8—12. b) csoport. Földrajz, Szám-tan, Mértan. I. oszt. Junius 23-án. 8—12. a) csoport. Magyar, Latin, Német, Görög. Görög h. olvasmány. VI. oszt. 8—12. b) csoport. Természettan, Mennyiségtan. Történelem. Bőlelelet VII. oszt. Junius 23-án d. u. 2—6 Ének. I—VII. oszt. Olasz nyelv. Junius 25-én Záró értekezés. Junius 29-én. Hálaadó isteni tisztelet, a bizonyítványok és jutalmak kiosztása. Gyulafehérvár, 1894. május 12-én. Az igazgatóság.

— **A károlyfehérvári Püspöki Lyceumban tartandó vizsgák rendje az 1893—94-iki tanév második felében.** Junius 15-én d. u. az előadások beszüntetése. Junius 19-én az I. és II. évi theologusok vizsgája az Alapvető hittanból. Junius 20-án a III. és IV. évi theologusok vizsgája az Egyházjogtanból. Junius 23-án az I. és II. évi theologusok vizsgája az Uj-szövetségi-szentírás tudományból. Junius 25-én a III. és IV. évi theologusok vizsgája a Lelkipásztorkodástanból. Junius 26-án az I. II. III. és IV. évi theologusok vizsgája a Német nyelvből. Junius 27-én az I. II. III. évi theologusok vizsgája a Bölcsészettől. Junius 28-án d. u. 3 órakor osztályozás. Junius 29-én „Te Deum“. Fensőbb jóváhagyással. Az igazgatóság.

— **A marosvásárhelyi róm. kath. gymnasium vizsgálatainak rendje az 1893—94. év végén.** Junius 15-dikén d. e. 7— $\frac{1}{2}$ 9 VI., $\frac{1}{2}$ 9—10. V., 10—12, II. oszt. Vallástan. 16-dikén d. e. 7— $\frac{1}{2}$ 10 I., $\frac{1}{2}$ 10—11. III., 11—12. IV. oszt. vallástan. I. csoport: Jun. 18. d. e. 7—12. VI. oszt. magyar és német nyelv és irodalom. II. cs. 7—12.

I. oszt. magyar és latin nyelv. I. cs. Jun. 19. d. e. 7—12. III. oszt. magyar, német és latin nyelv. II. cs. 7—12. V. oszt. magyar és német nyelv és irodalom. I. cs. Jun. 20. d. e. 7—12. II. oszt. magyar és latin nyelv. II. cs. 7—9. IV. oszt. magyar, német és latin nyelv. I. cs. Jun. 21. d. e. 7—12. VI. oszt. latin és görög nyelv és irodalom. II. cs. 7—12. V. oszt. latin és görög nyelv és irodalom. I. cs. Jun. 22. d. e. 7—10. I. oszt. földrajz. 10—12. III. osztály Magyarország története és polit. földrajza. II. cs. 7—9. IV. oszt. történet, 9— $\frac{1}{2}$ 11. VI. oszt. mathesis. $\frac{1}{2}$ 11—12. V. oszt. mathesis. I. cs. Jun. 23. d. e. 7— $\frac{1}{2}$ 11. II. oszt. földrajz. $\frac{1}{2}$ 11—12. VI. oszt. történet II. cs. 7— $\frac{1}{2}$ 11. IV. oszt. mathesis és rajzoló geometria. — $\frac{1}{2}$ 11—12. V. oszt. történet. I. cs. Jun. 25. d. e. 7—10, I. oszt. szám-tan és rajzoló geometria II. cs. 7—12. III. oszt. rajzoló geometria és mathesis. I. cs. Jun. 26. d. e. 7—10 II. oszt. rajzoló geometria és szám-tan — 10 —12. III. oszt. fizik. földrajz. II. cs. 7—9. IV. osztály természetrájk. 9— $\frac{1}{2}$ 11 V. oszt. természetrájk. — $\frac{1}{2}$ 11—12. VI. oszt. természetrájk. Junius 17. d. u. 5—7. torna. Junius 21. d. u. 5—7. ének Junius 29. d. e. $\frac{1}{2}$ 10 órakor ünnepélyes hálaadó isteni tisztelet és az iskolai év bezárása. Maros Vásárhelyt, 1894. május 20. Karácson Márton, gym. igazgató.

— **Pályázat.** Az Udvm. lengyelfalvi róm. kath. kántor-tanítói állomás, nyugdíjazás következtében megüresedvén, arra pályázat hirdetik. Ezen állomás évi jövedelmei ezek: 1) ősi buzakepe 60 kalangya, 2) tavasi zabkepe 60 kalangya, 3) pénzber (ospora) 23 frt m. és o. ért. 4) kemény tűzifa 25 terü, 5) tandij az iskolásoktól, mintegy 10 frt, m. és o. ért. 6) stolaris jövedelem évi átlagban 15 frt, m. és o. é. 7) alapítványi szt. misék után 2 frt 70 kr. 8) m. és o. é. iskolai magtár kamatból 25 nagy véka szemes gabona, 9) államszegély lesz 80 frt (160 korona m. és o. é. 10) a hármalforgó határban van: 1 hold 1355 □ öl szántó és 1402 □ öl kaszáló, 11) a faiskola széna-füvének évi hasznélvezete, 12) a kántori lakás, mely építési folyamatban van, áll: 3 szoba kamra, és pinczéből. A telken van még egy csür, alatta istálló, szin, és sertésóllal, s ez, és a lakház körül veteményes-gyümölcsös kerttel. Köteleességek: A mindennapi és ismétlő tankötelesek szabályszerű tanítása, a kántori sekrestyési és harangozó teendők végzése, mely utóbbiért harangozóit kévtől kap, és pénz a temetésekkor. Pályázók felhívotnak, hogy keresztlevelével, oklevél és működési bizonyítványokkal kellően felszerelt kérvényeiket folyó évi június hó 17 ig bezárólag, alulírthoz nyújtsák be. Kelt Lengyelfalván, u. p. Székely Udvarhely) 1894. május hó 27-én. Koncsag Ignác, lelkész, iskolaszéki elnök.

— **Pályázat** a hódosi róm. kath. kántor-tanítói állomásra. Évi jövedelme: a) község pénztárából utólagos negyed évi részletekben 120 frt; b) az iskola magtártőke kamatjából fél évi részletekben 65 frt. 83 kr; c.) kepéből; 101 kalangya buza, 101 kalangya zab, 36 szekér fa; d.) ájtatos alapítványokból 4 frt. 75 kr; e.) regálé kártalanítási tőke után 3 frt. 20 kr; f.) otyasütésért 3 frt; g) stóla 30—32 frt; h.) $2\frac{1}{2}$ hold szántó, $\frac{1}{2}$ hold kaszáló; i) lakás gazdasági épületekkel, szép veteményes- és gyümölcsös-kert; j.) 1161 □ m. faiskola. Köteleességei: a.) kántori teendők végzése: b) mindennapi és ismétlő tankötelesek oktatása. Pályázati kérvények június 29-ig bejuttandók a hódosi lelkészi hivatalhoz. Az orgona és ének próba július 1-én lesz d. u. Hódos, 1894. június 4-én. Miklós István, lelkész. u. p. Deményháza (Maros-Tordamegye.)

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: ZLAMAL AGOST.

Szerkesztőtársak: BALINTH GYORGY, Dr. CSERNI BELA, FEJÉR GERŐ, VASS ALBERT.

Nvomatott Papp Györgynél a püsp. lye. könyvnyomdában Gyulafehérvárt